

και ο S. NIELSEN, Γραμματέας του Τμήματος.

Αφού διασκέφτηκε σε συμβούλιο στις 20 Ιανουαρίου 2005.

Εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, η οποία υιοθετήθηκε κατά την ως άνω ημερομηνία:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση εισήχθη δυνάμει της (υπ' αριθ. 34362/02) προσφυγής, την οποία κατέθεσαν κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας 3 Έλληνες υπήκοοι, οι È Ě

οι προσφεύγοντες»), οι οποίοι προσέφυγαν ενώπιον του Δικαστηρίου στις 9 Σεπτεμβρίου 2002 δυνάμει του άρθρου 34 της Συμβάσεως για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Οι προσφεύγοντες εκπροσωπούνται από το εδρεύον στην Αθήνα Δικηγορικό Γραφείο Γ. Κ. Στεφανάκη και Συνεργατών. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από την εξουσιοδοτημένη εκπρόσωπο του πληρεξουσίου της, Γ. ΣΚΙΑΝΗ, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Στις 14 Οκτωβρίου 2003, το Δικαστήριο απεφάσισε να κοινοποιήσει στην Κυβέρνηση την αίτηση περί της διάρκειας της διαδικασίας. Δυνάμει του άρθρου 29 § 3 της Συμβάσεως, το Δικαστήριο απεφάσισε να αποφανθεί επί του παραδεκτού και της ουσίας.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

4. Οι προσφεύγοντες είναι συνταξιούχοι διοικητικοί υπάλληλοι των ελληνικών δικαστηρίων.

5. Στις 30 Δεκεμβρίου 1992, οι προσφεύγοντες κατέθεσαν ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών αίτηση, με την οποία ζητούσαν

να καταδικασθεί το Ελληνικό Δημόσιο να τους καταβάλει διάφορα ποσά ως αποζημίωση, επειδή δεν τους είχε εντάξει σε ανώτερο μισθολογικό κλιμάκιο.

6. Στις 31 Μαρτίου 1994, το πρωτοδικείο απέρριψε την αίτησή τους (απόφαση 3655/1994). Στις 5 Ιουλίου 1994, οι προσφεύγοντες εφείσβαν την προρρηθείσα απόφαση.

7. Στις 21 Ιουνίου 1995, το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών ακύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση και έκανε μερικώς δεκτό το αίτημα των προσφευγόντων (απόφαση 3385/1995). Στις 10 Απριλίου 1996, το Ελληνικό Δημόσιο κατέθεσε αίτηση αναιρέσεως. Η συζήτηση ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, η οποία είχε αρχικώς ορισθεί για τις 18 Ιανουαρίου 1999, απετέλεσε αντικείμενο πολλών αναβολών.

8. Στις 16 Μαρτίου 2002, με την πράξη 442/2002, το Συμβούλιο της Επικρατείας διαπίστωσε ότι το οικονομικό αντικείμενο της διαφοράς ήταν κατώτερο των 2.000.000 δραχμών (5.870 ευρώ περίπου). Κατά συνέπεια, το ανώτατο δικαστήριο ακύρωσε τη διαδικασία, συμφώνως προς το Νόμο 2944/2001 : ο νόμος αυτός, ο οποίος έχει δημοσιευθεί στο Φ.Ε.Κ. της 8^{ης} Οκτωβρίου 2001, αποκλείει την πρόσβαση στο Συμβούλιο της Επικρατείας για τις διαφορές των οποίων το οικονομικό αντικείμενο είναι κατώτερο του προαναφερομένου ποσού.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΟ

I. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

9. Οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι λόγω της διάρκειας της διαδικασίας παραβιάσθηκε η αρχή της «εύλογης προθεσμίας», όπως προβλέπεται από το άρθρο 6 § 1 της Συμβάσεως, το οποίο ορίζει ότι :

«Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα η υπόθεσή του να δικαστεί δίκαια (...) εντός ευλόγου προθεσμίας από (...) δικαστήριο, το οποίο (...) θα αποφασίσει (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...)»

10. Η Κυβέρνηση αντικρούει τον ισχυρισμό αυτό. Προβαίνει σε λεπτομερή και ημερολογιακή ανάλυση της διαδικασίας για να αποδείξει ότι κάθε στάδιό της διεξήχθη ταχέως. Αναφέρεται περαιτέρω στην απεργία των δικηγόρων του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, η οποία έλαβε χώρα σποραδικώς από 23 Ιανουαρίου 1989 έως 30 Ιουνίου 1994, γεγονός το οποίο διαφεύγει του ελέγχου των δικαστηρίων. Προσθέτει δε ότι οι προσφεύγοντες δεν επεδίωξαν την επίσπευση της διαδικασίας και φρονεί ότι τα επιληφθέντα της υποθέσεως δικαστήρια απεφάνθησαν εντός ευλόγων προθεσμιών.

11. Η περίοδος η οποία πρέπει να ληφθεί υπόψη, είχε ως αφετηρία την 30ή Δεκεμβρίου 1992, ημερομηνία κατά την οποία επελήφθη της υποθέσεως το Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών, και έληξε στις 16 Μαρτίου 2002, με την πράξη 442/2002 του Συμβουλίου της Επικρατείας. Διήρκεσε, επομένως, εννέα έτη, δύο μήνες και δεκαεπτά ημέρες, για τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας.

A. Επί του παραδεκτού

12. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αίτηση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη κατά την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Συμβάσεως. Περαιτέρω, επισημαίνει ότι η εν λόγω αίτηση δεν προσκρούει σε κάποιον άλλο λόγο απαραδέκτου.

B. Επί της ουσίας

13. Το Δικαστήριο υπομιμνήσει ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μιας διαδικασίας εκτιμάται βάσει των περιστάσεων της υποθέσεως

και αφού ληφθούν υπόψη τα κριτήρια τα οποία έχει διαμορφώσει με τη νομολογία του, όπως ειδικότερα η πολυπλοκότητα της υποθέσεως, η συμπεριφορά των προσφευγόντων και των αρμοδίων αρχών, καθώς και οι οικονομικές επιπτώσεις της διαφοράς για τους ενδιαφερόμενους (βλ., μεταξύ πολλών άλλων, *Frydlender κατά της Γαλλίας* [GC], n° 30979/96, § 43, CEDH 2000-VII).

14. Το Δικαστήριο έχει κατ' επανάληψη εκδικάσει υποθέσεις παρόμοιες με την παρούσα υπόθεση και έχει διαπιστώσει την παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως (βλ. προρρηθείσα υπόθεση *Frydlender*).

15. Αφού μελέτησε όλα τα στοιχεία τα οποία του υπεβλήθησαν, το Δικαστήριο φρονεί ότι η Κυβέρνηση δεν εξέθεσε κάποιο περιστατικό ή επιχείρημα το οποίο θα του επέτρεπε να καταλήξει σε διαφορετικό συμπέρασμα στην προκειμένη περίπτωση. Λαμβάνοντας υπόψη τη σχετική νομολογία του, το Δικαστήριο εκτιμά ότι στην παρούσα υπόθεση η διάρκεια της επίμαχης διαδικασίας είναι υπερβολική και δεν ανταποκρίνεται στην περί «ευλόγου προθεσμίας» επιταγή.

Επομένως, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως.

II. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

16. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται, υπό το πρίσμα του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως, ότι δεν έτυχαν δικαίας δίκης επειδή το ζήτημα το οποίο υπεβλήθη στα εθνικά δικαστήρια, επιλύθηκε οριστικώς από το νομοθέτη και όχι από τη δικαστική εξουσία. Ειδικότερα, οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι ο Νόμος 2944/2001 επηρέασε άμεσα την έκβαση της διαφοράς. Και βεβαίως, ο νόμος αυτός υιοθετήθηκε όταν ακόμα εκκρεμούσε η αίτησή τους ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Επί του παραδεκτού

17. Το Δικαστήριο υπομιμνήσκει ότι έχει ήδη δεχθεί ότι οι περί διαδικασίας νόμοι μπορούν να έχουν άμεση εφαρμογή επί των υπό εξέλιξη διαδικασιών, χωρίς να παραβιάζεται το δικαίωμα προσβάσεως των ενδιαφερομένων σε δικαστήριο (βλ., μεταξύ άλλων, *Brualla Gómez de la Torre*, απόφαση από 19 Δεκεμβρίου 1997, *Recueil des arrêts et décisions* 1997-VIII, σελ. 2956, §§ 35-39). Σε κάθε περίπτωση, όσον αφορά την παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι, καταθέτοντας αίτηση αναιρέσεως, το Ελληνικό Δημόσιο ήταν εκείνο που ήγειρε τη διαδικασία ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, η οποία, στη συνέχεια, ακυρώθηκε δυνάμει του Νόμου 2944/2001. Ως εκ τούτου, και αν ακόμα υφίστατο πρόβλημα προσβάσεως στο Συμβούλιο της Επικρατείας, αυτό θα υπήρχε σε βάρος του ιδίου του Δημοσίου και όχι σε βάρος των προσφευγόντων. Πράγματι, οι προσφεύγοντες ωφελήθηκαν από την ακύρωση της διαδικασίας και την επικύρωση της εφετειακής αποφάσεως, με την οποία είχε γίνει δεκτό το αίτημά τους. Επομένως, οι προσφεύγοντες δεν μπορούν να διατείνονται ότι είναι θύματα παραβιάσεως του δικαιώματός τους προσβάσεως σε δικαστήριο.

18. Επομένως, πρέπει να απορριφθεί η προσφυγή κατά το μέρος αυτό, κατ' εφαρμογή του άρθρου 35 §§ 3 και 4 της Συμβάσεως.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 1 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 1

19. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται επίσης ότι η ακύρωση της διαδικασίας από το Συμβούλιο της Επικρατείας συνιστά παραβίαση του δικαιώματος στο σεβασμό της περιουσίας τους, όπως εγγυάται το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1.

Επί του παραδεκτού

20. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η ακύρωση της διαδικασίας

ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας δεν επηρέασε την ισχύ αποφάσεως του διοικητικού εφετείου, το οποίο επιδίκασε μερικώς στους προσφεύγοντες τα αιτούμενα ποσά. Πράγματι, αφού το Δημόσιο δε μπόρεσε να ακυρώσει την επίμαχη απόφαση ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, οι προσφεύγοντες είναι πλέον κάτοχοι οριστικού δικαιώματος απαιτήσεως. Επομένως, οι προσφεύγοντες δεν μπορούν να παραπονοούνται για παραβίαση του δικαιώματός τους στο σεβασμό της περιουσίας τους.

21. Επομένως, πρέπει να απορριφθεί η προσφυγή κατά το μέρος αυτό, κατ' εφαρμογή του άρθρου 35 §§ 3 και 4 της Συμβάσεως.

IV. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

22. Το άρθρο 41 της Συμβάσεως ορίζει ότι:

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Συμβάσεως ή των Πρωτοκόλλων αυτής, και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους δεν επιτρέπει ειμή την ατελή επανόρθωση των συνεπειών της παραβιάσεως αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εν ανάγκη, στο αδικηθέν μέρος δικαία ικανοποίηση.»

A. Ζημία

23. Οι προσφεύγοντες ζητούν 10.000 ευρώ έκαστος για την ηθική βλάβη, την οποία, όπως ισχυρίζονται, υπέστησαν.

24. Η Κυβέρνηση δηλώνει ότι και μόνον η διαπίστωση παραβιάσεως θα συνιστούσε επαρκή δικαία ικανοποίηση. Επικουρικώς, φρονεί ότι στην περίπτωση κατά την οποία θα επιδικαζόταν κάποιο ποσό, δεν θα έπρεπε αυτό να υπερβαίνει τα 2.000 ευρώ για τον κάθε ένα από τους προσφεύγοντες.

25. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι οι προσφεύγοντες υπέστησαν αναμφίβολα ηθική βλάβη. Αποφαινόμενο κατά δικαία κρίση, συμφώνως προς

το άρθρο 41 της Συμβάσεως, το Δικαστήριο επιδικάζει από κοινού στους προσφεύγοντες 4.500 ευρώ για το λόγο αυτό, συν οιοδήποτε ποσό ήθελε οφείλεται ως φόρος.

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

26. Οι προσφεύγοντες ζητούν επίσης 3.344,93 ευρώ έκαστος για τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη που πραγματοποίησαν ενώπιον των εσωτερικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου. Δεν προσκομίζουν παραστατικά ή αποδείξεις παροχής υπηρεσιών. Δηλώνουν δε ότι κατόπιν προφορικής συμφωνίας, την οποία συνήψαν με το δικηγορικό γραφείο το οποίο τις εκπροσωπεί ενώπιον του Δικαστηρίου, θα πρέπει να καταβάλουν προς εξόφληση το ποσό των 2.670 ευρώ έκαστος μετά το πέρας της διαδικασίας.

27. Η Κυβέρνηση δηλώνει ότι οι σχετικές αξιώσεις των προσφευγόντων είναι αόριστες και μη αιτιολογημένες.

28. Κατά την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η επιδίκαση εξόδων και δικαστικής δαπάνης, συμφώνως προς το άρθρο 41, προϋποθέτει ότι αποδεικνύονται πραγματικά, αναγκαία και, επίσης, εύλογα (*Ιατρίδης κατά της Ελλάδος* (δικαία ικανοποίηση) [GC], n° 31107/96, § 54, CEDH 2000-XI).

29. Όσον αφορά τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα, το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι είναι δυνατόν η μεγάλη διάρκεια μιας διαδικασίας να έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των εξόδων και της δικαστικής δαπάνης του προσφεύγοντος ενώπιον των εσωτερικών δικαστηρίων και ότι αρμόζει, επομένως, να λαμβάνονται υπ' όψη (βλ., μεταξύ άλλων, *Caruano κατά της Ιταλίας*, απόφαση από 25 Ιουνίου 1987, série A n° 119-A, σελ. 15, § 37). Εντούτοις, στην προκειμένη περίπτωση, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι οι προσφεύγοντες δεν προσκομίζουν παραστατικά όσον αφορά τα έξοδα τα οποία πραγματοποιήθηκαν ενώπιον των δικαστηρίων τα οποία επελήφθησαν της

υποθέσεως. Πρέπει, επομένως, να απορριφθούν οι αξιώσεις τους κατά το μέρος αυτό. Όσον αφορά τα έξοδα τα οποία πραγματοποιήθηκαν για τις ανάγκες της εκπροσώπησης των προσφευγόντων ενώπιόν του, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι οι αξιώσεις των προσφευγόντων δεν εκτίθενται αναλυτικώς ούτε συνοδεύονται από τα αναγκαία δικαιολογητικά. Πρέπει, επομένως, να απορριφθεί το αίτημά τους και κατά το μέρος αυτό.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

30. Το Δικαστήριο κρίνει ότι αρμόζει να υπολογισθούν οι τόκοι υπερημερίας επί του επιτοκίου της διευκόλυνσεως οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τραπέζης, προσαυξανόμενου κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΩΣ,

1. *Κάνει δεκτή* την προσφυγή όσον αφορά την αιτίαση περί της υπερβολικής διάρκειας της διαδικασίας, και την απορρίπτει κατά τα λοιπά.

2. *Κρίνει* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως.

3. *Κρίνει* ότι

α) το διάδικο Κράτος υποχρεούται να καταβάλει από κοινού στους προσφεύγοντες, εντός τριών μηνών από της ημερομηνίας κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί οριστική συμφώνως προς το άρθρο 44 § 2 της Συμβάσεως, 4.500 ευρώ (τέσσερις χιλιάδες πεντακόσια ευρώ) για ηθική βλάβη, συν οιοδήποτε ποσό ήθελε οφείλεται ως φόρος,

β) από της εκπνοής της προθεσμίας αυτής και μέχρι της καταβολής του, το ποσό αυτό θα προσαυξάνεται με απλό τόκο ίσο προς το ισχύον κατ' αυτό το χρονικό διάστημα επιτόκιο της διευκόλυνσεως οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τραπέζης, προσαυξανόμενο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

4. *Απορρίπτει* το αίτημα περί δίκαιας ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη Γαλλική γλώσσα, εν συνεχεία κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 10 Φεβρουαρίου 2005 κατ' εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του Κανονισμού.

[υπογραφή]

/ Søren NIELSEN /

Γραμματέας

[υπογραφή]

/ Λουκής ΛΟΥΚΑΪΔΗΣ /

Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση από το συνημμένο υπηρεσιακό έγγραφο στη Γαλλική γλώσσα.

Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ

ΜΑΡΙΑ Π. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ